

UVODNA REČ AUTORA

Socijalna anksioznost predstavlja univerzalno ljudsko obeležje sa izrazitom adaptivnom vrednošću. U društvenim kontekstima u kojima je prisutna procena od strane drugih, poput intervjua za posao ili prezentacije na času, doživljaj anksioznosti može biti podsetnik da se postupa oprezno (npr., da se pažljivije razmisli pre nego što se nešto kaže, da se koncentrisano saslušaju pitanja koja se postavljaju itd.) ili pak može biti pokretač da osoba da sve od sebe. Osim toga, u situacijama u kojima se ostavljanje dobrog utiska čini malo verovatnim ishodom, i dalje je moguće izbeći socijalnu pretnju (kritiku, odbacivanje i sl.). To se ostvaruje na više načina – putem redukovanja (izbegavanja) interakcija sa drugima ili kroz intenzivnu pripremu za predstojeći nastup (interakciju). Stoga, socijalna anksioznost predstavlja osobinu ličnosti koja pomaže ljudima da spreče ili smanje „oštećivanje“ pozitivne slike o sebi, ali i značajnih međuljudskih relacija. Međutim, za neke ljude socijalna anksioznost je iscrpljujuće iskustvo koje narušava odnose sa drugima, remeti školsko i poslovno funkcionisanje i negativno utiče na mentalno zdravlje čoveka. U takvim slučajevima, socijalna anksioznost predstavlja disfunkcionalno obeležje ličnosti, pa čak i socijalno-anksiozni poremećaj, koji značajno umanjuje kvalitet života osobe.

Imajući u vidu značajne implikacije socijalne anksioznosti (za život ljudi generalno), ovaj fenomen je i dalje predmet brojnih istraživanja. Krajem 20. veka zabeležena je rapidna ekspanzija studija koje su se bavile proučavanjem socijalne anksioznosti, ali uglavnom iz kliničke perspektive. To vreme donelo je najuticajnije teorije i modele socijalne anksioznosti i socijalne fobije (socijalno-anksioznog poremećaja). Interesovanje za istraživanje socijalne anksioznosti ne jenjava ni danas, te postoji bogat istraživački opus na tu temu. Međutim, ovakvo stanje stvari je prisutno na inostranom podneblju, dok je kod nas sasvim drugačija slika. Pregledom dostupne literature sa naših prostora, može se uočiti nedostatak publikacija sa osnovnim informacijama o teorijskim i metodološkim smernicama za proučavanje socijalne anksioznosti, kao i oskudan broj empirijskih radova. Drugim rečima, proučavanje socijalne anksioznosti zasigurno je neopravdano marginalizovano kod nas.

Shodno iznetom, svrha ove knjige je da ponudi teorijske i metodološke osnove za proučavanje socijalne anksioznosti. Takođe, njena namena je da zainteresuje i podstakne studente i širu psihološku javnost da daju svoj doprinos razumevanju socijalno-anksioznog fenomena. U skladu s tim, poglavlja su posvećena sledećim temama:

- 1) određenjima socijalne anksioznosti;
- 2) razlikovanju socijalne anksioznosti od srodnih konstrukata (socijalno-anksiozni poremećaj, izbegavajući poremećaj ličnosti, stidljivost, sklonost ka doživljavanju srama);
- 3) kriterijumima podele socijalne anksioznosti i njenih formi (socijalna anksioznost u interakcijama, opservaciona socijalna anksioznost i/ili socijalna anksioznost izvođenja – strah od javnog nastupa);
- 4) teorijama i modelima socijalne anksioznosti (socijalno-anksioznog poremećaja) – evolucione teorije, interpersonalne teorije i model baziran na revidiranoj Teoriji osetljivosti na potkrepljenje;
- 5) instrumentima za merenje socijalne anksioznosti (mere samoprocene).

Kako je socijalna anksioznost kompleksan fenomen, njenom proučavanju je potrebno pristupiti multidisciplinarno, odnosno iz perspektive različitih psiholoških disciplina. Ova knjiga je pisana dominantno iz ugla psihologije ličnosti, ali se neminovno prepliću i pojedini aspekti iz kliničke i socijalne psihologije. Takođe, jednim delom, dotaknute su teme iz razvojne psihologije, ali i iz psiholoških disciplina koje su posvećene konstrukciji i kros-kulturnoj adaptaciji mernih instrumenata. Stoga, ostaje je nam nada da će ova monografija okupiti studente i psihologe različitih usmerenja sa ciljem integracije saznanja o socijalnoj anksioznosti.